



## «سقوط دموکراسی: باز خوانی یک فاجعه، درس هایی برای آینده»

### گزارش

#### مقدمه: ارج گذاری بر معنویت ها

در روز یکشنبه تاریخ ۲۴ آگست ۲۰۲۵، ابتکار برین برای توسعه سومین سلسله برنامه مجمع دموکراسی برین را تحت عنوان «سقوط دموکراسی: باز خوانی یک فاجعه، درس هایی برای آینده» برگزار کرد. برنامه با هدف باز خوانی سقوط دموکراسی در افغانستان و بررسی پیامد های آن برای آینده کشور برگزار شد. در این نشست، سخنرانان تلاش کردند تا با نگاه انتقادی و تحلیلی، نه تنها دلایل شکست را توضیح دهند، بلکه راه هایی برای جلوگیری از تکرار آن فاجعه در آینده ارائه کنند. اهمیت این برنامه در آن بود که نشان داد باز خوانی گذشته، ضرورتی اجتناب ناپذیر برای ساختن آینده ای بهتر است.

#### جزئیات برنامه:

در چارچوب وبینار بین المللی «سقوط دموکراسی: باز خوانی یک فاجعه، درس هایی برای آینده» برگزار شده توسط ابتکار برین برای توسعه؛ این وبینار تلاش کرد تا روایت های مختلف درباره سقوط دموکراسی و استیلا طالبان بر افغانستان گرد آوری شود. مدیریت برنامه بر عهده مجری بود که با مهارت، روند گفت و گو را به سمت موضوعات اساسی هدایت کرد.

تمرکز برنامه بر پرسش های کلیدی استوار بود: امکان تغییر از درون طالبان تا چه اندازه واقع بینانه است؟ چه راهکار های عملی برای مقابله با سیاست های آنان وجود دارد؟ و جامعه جهانی و دیاسپورای افغانستان چه نقشی می توانند در حمایت از مردم ایفا کنند؟

به این ترتیب، جزئیات برنامه صرفاً روایت یک نشست نبود، بلکه بستری فراهم آورد تا دیدگاه های متنوع و تجربه های زیسته به هم پیوند بخورند و به طرح راه حل های آینده نگرانه برای برون رفت از بحران کنونی بینجامند.

#### پنل بحث ترکیبی

پنل اصلی برنامه ساختاری ترکیبی داشت و مباحث به صورت چندلایه و متداخل پیش رفت. هر سخنران موضوعی را گشود که در پیوند با دیگران قرار داشت.

**یعد اجتماعی و جنسیتی:** نخست، جایگاه زنان در روند مبارزه و مقاومت مورد تأکید قرار گرفت. زنان نه تنها قربانی اصلی سقوط دموکراسی بوده اند، بلکه اکنون پیشگامان روایت تازه ای از آزادی محسوب می شوند. سخنرانان یادآور شدند که مردان جامعه مسئولیت تاریخی بزرگی در قبال زنان دارند؛ چرا که در گذشته در بسیاری مواقع از آنان حمایت نکردند و حتی بخشی از ظلم را باز تولید کردند.



**بعد سیاسی و حقوقی:** بخش دیگری از ترکیب بر نبود یک نظام قانونمند و ضعف نهادهای سیاسی افغانستان متمرکز شد. سخنرانان توضیح دادند که قانون اساسی و ساختار انتخابی، در عمل توانایی جلوگیری از سقوط را نداشتند. افزون بر آن، حمایت آشکار و پنهان کشورهای منطقه از طالبان، زمینه ساز عمیق تر شدن بحران شد.

**بعد امنیتی و منطقه ای:** تحلیلگران در ترکیب بیان کردند که سقوط دموکراسی نه صرفاً ناشی از ضعف داخلی، بلکه نتیجه همگرایی منطقه ای برای تقویت طالبان بود. با این حال، استثناهایی چون تاجیکستان و برخی حلقه‌ها در پاکستان و ایران می‌توانند روزنه‌های فرصت باشند؛ مشروط به این که مخالفان طالبان از این فضا بهره بگیرند.

**بعد مقاومت و راهبردی:** در نهایت، پندل به امکان‌های مقاومت و شکل‌گیری قیام ملی پرداخت. تأکید شد که هیچ‌گفت‌وگویی با طالبان مشروعیت ندارد و تنها راه، مقاومت سازمان‌یافته در داخل همراه با حمایت سیاسی از خارج است. نقش دیاسپورای افغانستان به عنوان حلقه پشتیبان و زمینه ساز فشار بین‌المللی برجسته شد.

## سخنرانان برنامه: صداهای متنوع برای بازخوانی یک فاجعه

نشست «سقوط دموکراسی: بازخوانی یک فاجعه، درس‌هایی برای آینده» با حضور چهره‌هایی از حوزه‌های مختلف سیاسی، رسانه‌ای و اجتماعی برگزار شد. ترکیب سخنرانان نشان‌دهنده هم‌نشینی تجربه‌های گوناگون و نگاه‌های مکمل بود که در مجموع تصویری جامع‌تر از وضعیت افغانستان امروز ارائه کردند.

## سخنرانان:

- ❖ **آقای جاوید همدرد:** مشاور پیشین دفتر رئیس‌جمهور و کارشناس مسائل سیاسی، که با تکیه بر تجربه‌های حکومتی و تحلیل‌های کلان‌سیاسی به بررسی ضعف‌های ساختاری نظام پیشین و پیامدهای آن پرداخت.
- ❖ **خانم لینا روبه:** خبرنگار، نویسنده و فعال حقوق بشر و حقوق زنان، که با تمرکز بر ابعاد انسانی و اجتماعی بحران، روایتگر تأثیر سیاست‌های طالبان بر زندگی روزمره زنان و اقشار آسیب‌پذیر بود.
- ❖ **آقای صادق امینی:** بنیانگذار شبکه افغانستان امپکت، که با نگاهی راهبردی به وضعیت کنونی، بر اهمیت مقاومت مدنی، نقش دیاسپورا و ضرورت شکل‌دهی به یک روایت بومی از آزادی تأکید کرد.
- ❖ **خانم سمیه فروتن:** بنیانگذار نهاد گوهرشاد بیگم، که بر پیوند میان مبارزات تاریخی زنان افغانستان و جنبش‌های امروز انگشت گذاشت و به برجسته‌سازی نقش زنان در خط مقدم مبارزه برای آزادی پرداخت.

این ترکیب، فضایی ایجاد کرد که در آن سیاست، رسانه، جامعه مدنی و تجربه زیست زنان، در یک بستر مشترک به گفت‌وگو نشستند و به هم‌افزایی در تحلیل و ارائه راهکار انجامید.



تحليل محتوای سخنرانان: از بدهی تاریخی تا راهبرد مقاومت ملی: سخنان ارائه شده در این نشست، تصویری چند بُعدی از بحران کنونی افغانستان و درس هایی که باید برای آینده آموخته شود، ترسیم کرد.

#### ❖ عدالت جنسیتی و مسئولیت تاریخی

**خانم سمیه فروتن** با تکیه بر تجربه مبارزات زنان افغانستان، بر « بدهی تاریخی مردان » در قبال زنان تأکید کرد. او یادآور شد که زنان در مقاطع حساس تاریخ افغانستان همیشه در صف نخست مقاومت حضور داشته اند، اما مردان غالباً کوتاه آمده یا حتی در ستم شریک بوده اند. پذیرش این واقعیت، نقطه آغاز عدالت جنسیتی و شرط عبور از چرخه ظلم گذشته است.

#### ❖ بازشناسی نیروهای صادق و خائن

**خانم لینا روبه** با نگاهی انتقادی، بر ضرورت شفاف سازی در بستر بحران اخیر انگشت گذاشت. او توضیح داد که این دوره نشان داد چه کسانی ستون پنجم بودند و به تقویت طالبان کمک کردند، و چه کسانی واقعاً در کنار مردم ایستادند. حتی برخی چهره هایی که روزگاری مدعی دفاع از حقوق زن بودند، امروز در برابر فجایع خاموش مانده اند. بنابراین یکی از درس های سقوط دموکراسی، بازشناسی نیروهای صادق از خیانت کار است.

#### ❖ چالش های ساختاری و ضعف نهادهای سیاسی

**آقای جاوید همدرد** با تحلیل سیاسی بحران، مهم ترین چالش را نبود یک نظام قانونمند دانست. به باور او، قانون اساسی و نهادهای انتخابی نتوانستند نمایندگی واقعی مردم را بر عهده گیرند و در برابر بحران دوام بیاورند. او همچنین به حمایت کشورهای منطقه از طالبان به جز معدودی استثنا اشاره کرد که افغانستان را در انزوای سیاسی و نهادی فرو برد.

#### ❖ فرصت ها و راهبردهای مقاومت ملی

**آقای صادق امینی** تمرکز خود را بر فرصت ها و راهبردهای آینده گذاشت. او مقاومت زنان، قیام های مدنی و حضور نسل جوان را سرمایه های امیدبخش برای تغییر دانست. در تحلیل او، روایت بومی مبارزه که در حال شکل گیری است، تنها بدیل معنادار در برابر روایت های تحمیلی بیرونی است. وی هرگونه مذاکره با طالبان را بی معنا دانست، زیرا این گروه یک نیروی تروریستی، ضد زن و نیابتی است که تنها باید با مقاومت ملی و قیام همگانی از صحنه بیرون رانده شود.

#### راهبردهای پیشنهادی و جمع بندی: از روایت بومی تا انسجام ملی

جمع بندی برنامه نشان می دهد که آینده افغانستان تنها در سایه یک **روایت ملی و بومی** رقم خواهد خورد؛ روایتی که زنان و نسل جوان محور آن باشند و با تکیه بر مردم سالاری و صندوق رأی، مسیر گذار به یک نظام عادلانه را هموار کنند. سخنرانان تأکید کردند که **قیام ملی، نافرمانی مدنی و انسجام اجتماعی** سه رکن اساسی این مسیر است. در کنار آن، سازمان دهی نیروهای دیاسپورا و استفاده هوشمندانه از ظرفیت های دیجیتال و رسانه ای جهانی می تواند پشتوانه



اېستگار برين برائى توسعه

Bareen Initiative for Development (BID)

ای مهم برای مشروعیت و تقویت مقاومت داخلی باشد. این چارچوب راهبردی، نه تنها راهی برای عبور از بحران کنونی است، بلکه می تواند پایه ای پایدار برای شکل گیری دولتی مردم محور و مقاوم در برابر تکرار فاجعه های تاریخی باشد.

### ❖ نتیجه گیری: از فاجعه سقوط تا افق بازسازی

#### ❖ سقوط دموکراسی به عنوان فاجعه تاریخی

رویداد اخیر نشان داد که ساختارهای قانونی و نهادهای انتخابی افغانستان توان مقاومت در برابر بحران را نداشتند و دموکراسی شکننده کشور به سادگی فروپاشید.

#### ❖ فرصت بازاندیشی و بازسازی

با وجود تلخی این تجربه، سقوط می تواند فرصتی برای بازاندیشی ملی باشد؛ فرصتی برای شناخت خطاهای گذشته و بازتعریف آینده بر مبنای تجربه تاریخی.

#### ❖ شناخت نیروهای صادق و فرصت طلب

این بحران چهره های واقعی را آشکار کرد؛ هم ستون های پنجم و فرصت طلبانی که با طالبان همدلی داشتند، و هم نیروهای صادقی که هزینه مقاومت را پرداختند. این شناخت سرمایه ای مهم برای آینده است.

#### ❖ محوریت زنان و نسل جوان

انسجام اجتماعی باید بر محور زنان و نسل جدید شکل گیرد. تجربه نشان داد که زنان و جوانان بیشترین ظرفیت مقاومت و بازسازی اجتماعی را دارند.

#### ❖ مسیر پیروزی و آینده مردم سالار

پیروزی نهایی نه از طریق مذاکره با طالبان، بلکه از راه مقاومت ملی، قیام همگانی و بازگشت به اصل مردم سالاری امکان پذیر است. آینده افغانستان در ساختن روایتی تازه از آزادی و عدالت نهفته است، روایتی که بومی و برخاسته از اراده مردم باشد.